

L a t w e e f c h u A w i s e s .

Nr. 45. Zettortdeenâ 5tâ November 1836.

• P a m a h z i f c h a n a

pahr tam, kâ tahdus zilwekus warr isglahbt,
kas ahtrâ nahwê mirst.

Ûgubrofa no tahs daktera beedribas Peterburgâ, kas
ar muhsu zeeniga Keisera sinu wisseem par
labbu sawu gudribu gaismâ nefs.

(Stattees Nr. 44.)

(Belgums.)

III. Pee teem zaur krahfnu twaifu jeb
zaur nelahgu dwaefchu noslahpufcheem:
1) Schohs buhs tuhdat nest pee skaidra gaisa,
us mugguru list un galwu drufzin pazelt.
2) Drahnas buhs attaisht, tâ ka kalls un
kruhtis pliffkas. 3) Waigu un kruhtis buhs
ar uhdeni jeb ar ettiki sprizzeht. 4) Galwu
buhß flazzinaht jeb apleet ar aufstu uhdeni, ap-
flaht ar sneegu un leddus gabbalineem. 5) Buhß
flistirus list no uhdena un ettika. 6) Meesu
buhß rihweht ar wadmallu luppateem jeb bir-
stehm, appafsch deggona jaturr ettikis jeb sal-
miak-spirktus. 7) Mutte buhs dwaefchu puhst
eefschâ. — Kad flimmais sahlt mohstees, tad
tam jadohd uhdens ar ettiki dsert, un ar to tâ
jadarra, kâ ar teem noslihufcheem — teem ja-
dohd walla gulleht. Leez wehrâ: 1) Ne ais-
taifi krahfna spelti, ja krahfni wehl deglis; ne
nefs istabâ ohgles eefschâ, ja schee naw iskweh-
lejuschees un ne gull kambari, kas nulê strihketa
ar elju pehrwi. 2) Ja gribbi sinnaht arrig gaisß
tannis weetâs, fur gribbi eelihst eefschâ, kâ:
pagrabâ kas ilgu laiku bijis aisslehgts, kahdâ
dsilkâ bedrê, akkâ, kemmerkinâ samaitata, tad
pamasitinam deggoscha swezze jalaisch eefschâ,
un ja swezze isdsehfsch, tad no tam noproh-
tams ka tur nelahga dwaefcha. — Ja gribb
schihm weetahm skaidraku dwaefchu doht, tad
tanni eemett deggoschu salmu kuhli, jeb eeleij
aufstu uhdeni, panemm eefsch ettika eemehrzetu

schwammu muttê, jeb aptinn deggonu un mutti
ar drahnu luppatu kas mehrzis ettiki, un kahpj
drohschi tai weetâ eefschâ.

IV. Pee teem kas pakahruschees jeb no-
schnaugti: 1) Janemm tuhdat zilpa no kakla
nohst, un jagahda ka rumpis ne kriht semmê.
2) Nefs scho pee prifcha gaisa un kad to effi
isgehrbis tad turri galwu tam drufzin us aug-
schu. 3) Sprizze aufstu uhdeni us waigu in
us kruhtim, leij scho tam us galwu, jeb leez us
galwu sneegu un leddu, leez tam arri ap kaku
dweelus, kas irr flazzinati eefsch aufsta uhdena
un ettika. 4) Serihwe denninus ar ettiki un
salmiak-spirktu un turri to arri flimmam ap-
pafsch deggona. 5) Puhti tam dwaefchu muttê.
6) Leez tam flistirus no uhdena un ettika.
7) Rihwe tam wissu meesu, wissuwairak kruh-
tis, mugguru, rohkas un kahju pehbas ar wad-
mallu luppateem un birstehm. 8) Ja flimmais
atmohstohs un eespehtu ko pariht, tad eeleij tam
ar karroti siltu uhdeni ar ettiki.

V. Pee teem kas no pehrfona jeb no sib-
bina nosperti: 1) Tahdu zilweku kas nam-
mâ nosists, buhs tuhdat skaidrâ gaisâ nest, no-
gehrbt un ar pazeltu galwu augschpehdu nolift.
2) Buhß wissu meesu, bes ween gihmi un gal-
wu, ar prifchu drehgnu semmi jeb ar kohku lay-
pahm aplift. 3) Wpflappini winnam galwu
ar aufstu uhdeni un ettiki; puht tam dwaefchu
muttê, un eerihwe bischkin denninus un deggonu
ar spirktu. Leez wehrâ: Pehrffona laikâ buhs
mahju-durwis un lohguß zeeti turreht; laukâ
woi us zetta ne buhs appafsch kohka stahweht,
bet labbak leetu palift, un apsehstees jeb ap-
gultees; tapat ne buhs ahtri braukt, jacht un
skreet.

VI. Pee teem kas no krahfnas jeb no
gruhfnas pagihbuschi: 1) Labbak irr
kad tuhliht ahderi laisch, ja kahds eefsch tam
mahjihß zilweks klahht irr. 2) Slappini win-

nam galwu ar aukstu uhdeni. 3) Sprizze us gihmi aukstu uhdeni un ettiki. 4) Alpmasga tahs fadaufitas weetas ar uhdeni, ettiki un brand-wihnu. 5) Turri winnam stipru ettiki ar salmiak-spirktu appafsch deggona. 6) Puhti winnam dwaſchu muttè, un leez klistirus no auksta uhdena, no buhm=eljas un fahls. 7) Ribwe winnam plaukſtus, kahju pehdas un mugguru ar birſtehm.

VII. Pee teem kas nahwigas ſables bauſ dijuſchi: 1) Kad weffelam zilwekam pehz kaut-kahdas barribas paleek ahtri ſikti, kad winſch ſahk wemt, ſahpes un graifes wehdera dabbut, tad jadohma, ka tas kautko nahwigu bandijis. Tad jadohd ſlimneekam dauds priſcha, pat labban no gohws ſlaukta peena jeb ſiltu uhdeni ar ſeepehm, jeb auſu tummi dſert un no ſchihm leetahm winnam tik ilgi klistirus jaleek, kamehr wehdera ſahpes un graifes pahreet; bet kad ſlimneeks ſahk wemt, tad tas wehl labbaki. Ja ſinn ka ſlimneeks Arſeniku, dſihwa-sudraba atleekas jeb kautko no kappara baudijis, tad dohd winnam bes priſcha ſlaukta peena arri pauta baltumu peena jeb uhdeni maifitu, tapat arri zuffura jeb meddus uhdeni. Prett melnahm driggenehm jeb zittahm apreibinadahm ſablehm tam jadohd uhdenis ar ettiki, jeb zitrohnu fullu, jeb ſkahbas ſuhkalas dſert un galwa jaſlappina ar aukstu uhdeni. Leez wehrâ: ne buhs neko ehſt, kas naw paſiſtams jeb launs; ſehnes buhs ar prahtu no nahwigahm ſehnehm atſchirt, ne buhs neko fahlu, ſkahbu jeb treknu pahr ilgu tahdôs kappara traufôs wahriht, kas naw labbi ar alwu isahwoti.

VIII. Pee teem kas ſtipri ſadedſinajus ſchees jeb ar karſtu uhdeni nopluzzinajus ſchees: Nopluzzinatu meefu buhs liſt ſiltâ wannâ no uhdena un peena. Kad tahdas wannas naw, tad jaapkaifa meefa ar milteem, jeb jaapleek ar buhmwillu, jeb ar priſcheem gohwu ſuhdeem; bet ja weens un ohtrs meefas gabbals tik irr nopluzzinahts, tad wajag ſcho weetu ar tinti apflappinaht, jeb ar priſcheem ſarihweteem kartupeleem, jeb pauta baltumu ar elju ſamaitu apliſt.

IX. Pee teem kas no trafka funna jeb no wiika reeti: 1) Kohdumu wajaga ar ſeepju uhdeni, jeb ar ſtipru ſablimumu, jeb ar ſahrnu, jeb mihsaleem, jeb, kad tas pee rohkas, ar ſchfidreem Klorin-kalkeem apmaſgaht. 2) Ne buhs tahs affinis kas no kohduma teff aiſtur-reht un us to raudſiht, ka ta kaite ne aiſdſihſtu, bet walkâ paliktu un tſchublotu. Pee wiſſahm ſchihm nelaimehm buhs ihpaſchi par tam gahdaht dakteru preeſaht, lai tas ahderi laiſtu jeb ſables eedohtu, kas buhtu gelbigas. Leez wehrâ: Ja ſuns tewis rehjis, tad ne ſalki: ne kaiſch ne neeka, bet eij tuhdat un aprunna-jees ar dakteru.

Jauna ſinna.

No Birſchumuiſchas. Tee pateizibas ſwehtki muhſu atjaunotas un iſſkaidrotas tizzi-bas ſcho gadd muhſu draudſè wehl tappe lohti paaugſtinata zaur to, ka muhſu zeenigs kungs, tas Obriſtleitnants no Rautenfeldt, tat paſchâ deenâ beidſè to 25tu gaddu ſarwas laimigas un tehwiſchkas waldſchanas pahr Birſchumuiſchu. Pats ne dohmaht ne dohmaja, ka tahda gohda deena winnam bija auſufi. Mahzitais un Kambara kungs no paſcha rihta bija tee pirmi, kas winnu apſweizinaja un tam pateize, pagasta un Kambara teefas wahrâ, par tehwa ſchelaſtibu un mihleſtibu, ar to 25 gaddus bija waldijis Birſchumuiſchu un winnas pagastu. Tad muhſu dſeedatais un ehrglu ſpehletais atwedde 30 jaunektus un dſeedaja ar teem, us trim balkim, kungam par gohdu un pateizibu apſweizinaſchanas dſeeſminu, ko pats bija iſdohmajis un ko mehſ ſchè zitteem par ſinnu norakſtam.

Rihta apſweizinaſchana.

Meld. Heil dir im Siegestrang.

I.

Par taiſnu waldſchan,
 Par gudru gahdaſchan,
 Par mihleſtib,
 Par katru labbumu
 Preeſch muhſu pagastu
 Zums, leelſkungs, ſirsnigi
 Skann pateizib'.

2.

Lai, leelkungs, firds Jums juht,
 Ja daschreis nahzeds gruht
 Ko eetaifit:
 Ka nu to atsihtam
 Las labs irr pagastam,
 Lai gan mums sweschads bij
 To isbarriht.

3.

Woi fatru labbumu
 Ur wahrdeem isteiktu,
 Kas zaur Jums nahk;
 Nee tehweem eesahdams
 Mums behrneem noprohtams;
 Kur waldneeks gahda, kohpi,
 Zur laime sahl.

4.

Deenemmet pateifchan?
 Kas draudses wahrda flamm
 Schai rihtina. —
 Kad birsim kappina,
 Lad Fuhfu peemina
 Wehl behrnu behrneem fels
 Schai pagasta.

P.....l.

Lad wiffi pagasta teefas wihri, preekschneeki
 un basnizas pehrminderi apfweizinaja sawu
 mihlu fungu, tam dewe gohda pateizibu un
 to luhdse lihds ar winneem us basnizu dohtees,
 fur wiffa fapulzinata draudse Deewam gribbeja
 pateikt. Basniza bija ispuschkota ar salteem
 wainakeem un eglitehm, un ne tahlu no altara
 stahweja gohda krehls, kurrp draudses weeti-
 neeki sawu fungu pawaddija un to sehbinaja.
 Pehz fwehtahm altara dseefmahm un luhgscha-
 nahm mahzitais altara preekscha ar wahrdeem
 isteize, ko draudses firdis jutte un Deewu pee-
 luhdse par muhsu mihlu wezzu fungu. Basni-
 zas pehrminderi fungam eedewe pateizibas un
 gohda dseefmu, ko mahzitais bija isdohmajis un
 usrakstijis, un ko mehds saweem lassitajeem par
 sinnu te arri norakstam.

Sawam zeenigam fungam Obristleitnantam
 Peter no Rautenfeldt,

Kad wunsch 25 gaddus bija waldijis Birschumuischu
 un winnas walsti,
 par augstu zeenischanu un pateizibu
 no
 Birschu frohna pagasta teefas wihreem, preekschnee-
 keem, basnizas pehrmindereem, fainneckeem
 un kalpeem,

tai 25ta Oktobera deenâ 1836ta gadda.

Meld. Lai wiffi Deewu teiz.

1.

Mehs Deewam pateizam
 Par mihlu waldineeku,
 Kas muhs ar tehwu praht'
 Irr schelojis parleeku.
 Lai Deews jell' atmakfa
 Lam simt simtkahrtigi,
 Ko tas par labbu mums
 Irr darrij's tittufchi.

2.

Mehs bijam tufschneeki.
 Kad wunsch muhs waldiht sahze,
 Mehds bijam negudri,
 Kad pee mums dshwoht nahze;
 Gan truhke maifite,
 Gan naudas, lohpiai,
 Mums bija behdu dauds
 Un leeli parradi.

3.

Ur ihstu taisnibu
 Wunsch gudri muhs irr waddij's.
 Us gohda dshwofchan,
 Un jaunu laimi raddij's.
 Mums naw wairs parradu,
 Mehds Deewam, Keiseram,
 Kas peederr teem ar ween'
 Itt labpraht atdohdam.

4.

Gan patd irr redsejis
 Pee mums arr' gruhtus laikus,
 Gan karru, truhkumu,
 Gan sehrgas, nahwes twaikus,
 Det allaschim ka tehws,
 Kas mihlo behrnius,
 Ur Deewa paligu
 Irr glahbis tautimus.

5.
 Winsch mums irr weeglojis
 Zr darbu grubtibianu,
 Un strahdaht mahzijiš
 Ar ihstu gudru sinnu.
 Par to gan mulkfischi
 Prett winnu kurneja,
 No prahta laudim tam
 Naht leela teikšhana.

6.
 Scho wezzu basnizu
 Winsch apfohpis ar sinnu,
 Un ehrglu swēhta balsš
 Mums atfama tē zaur winnu
 Par fohlu gabda winsch
 Par kappu glihtumu,
 Un muhsu bahrineem
 Winsch farga mantianu.

7.
 Rā gudri ruhpejahš
 Winsch allasch muhsu labbā!
 Mums pagast' lahde irr,
 Kur draudšes mantu glabba.
 Ak retti rebsami
 Buhs femmes lautini
 Kas tā prett nelaimehm
 Tik stipri fargati!

8.
 Mehs drohschi dšihwojam
 Tē sawās tehwa mahjās,
 Pee gudreem liffumeem
 Mums allasch labbi klahjahš.
 Lai zitti wasajahš,
 Kam firdš nemeeriga
 Mehs labpraht paleekam
 Tē sawā tehwiščlā.

9.
 Gan aiščkrehjuschi irr
 Div'besmit peezi gabdi,
 Kamehr tu, leelškungš, muhs
 Pa gohda zekku waddi.
 Tu effi firmojees
 Pee Birschu lautineem!
 Ak waldi ilgi wehl
 Pahre mums un behrineem!

10.
 Lai Deews tew aplaimo
 Par tawu mihslešibu!
 Mehs tewim atneffam
 Tik karstu pateizibu!

Deews wairak makfaht proht,
 Tew pilnam apswēhtihš
 Un tawus behriniaus
 Scheit un tur dehbesiš.

11.
 Mehs saweem behrineem
 Wehl tawu gohdu teikšim,
 No labba kunga mehs
 Teem stahstih nekad beigšim:
 „Kad Rautensfeldta Kungš
 „Pahr mums wehl waldija,
 „Tad bija dšihwiba
 „Mums ihsti laimiga!“

12.
 Lai Deewam pateizam
 Par mihtu waldineeku,
 Kas muhs ar tehwa praht'
 Zr schehlojis pahr leeku!
 Lai labbā peeminā
 Winsch paleek muhschigi,
 Lai winna flawu dšeed
 Wehl muhsu behrini!

L.....g.

Mahzitašs spreddiki fazzija pehz teem preekšch-
 rakšiteem wahrdeem Kol. 2, 6. 7. mahzidams:
 Ra kristigai draudsei buhs pilnigu pateiz-
 zibu rahdiht saweem labbudarritajeem;
 prohti: zaur atšihšchanu, usturrešchanu un
 taifnu walfaschanu ta labbuma, ko ta no win-
 neem dabbujufi. — Ar karstahm pateizibas
 luhgšchanahm schahš swehtas deenas Deewa zee-
 niščhana beidšehš. Wišfi teefas wihri, preekšch-
 necki un basnizas pehrminderi, tāpat kā tee 30
 fohlas behrni tappe aizinati muischā us maltiti
 un tur meeloti. Arri no kungu fahrtas daudš
 bija atnahkufeschi muhsu zeenigam kungam labbu
 laimi wehleht. Lai tad feh deena swehtā un pa-
 leekamā peeminā paleek Birschu laudim! Lai
 tahš dahrgas mantas, ko gudra un labba wal-
 diščhana teem irr atneffufi, ne muhscham ne
 suhd! Lai muhsu behrni un behrnu behrni tahš
 wehl preezigi bauda, un Deews lai atmakfa
 fimtkahrtigi tam schehligam Birschu lauschu teh-
 wam par winna mihslešibu un tehwa prahtu!
 Mehs wehlejam wišseem laudim Kursemmē un
 Widsemmē tahdus labbus kungus! —

W r i h w d r i k k e h t.